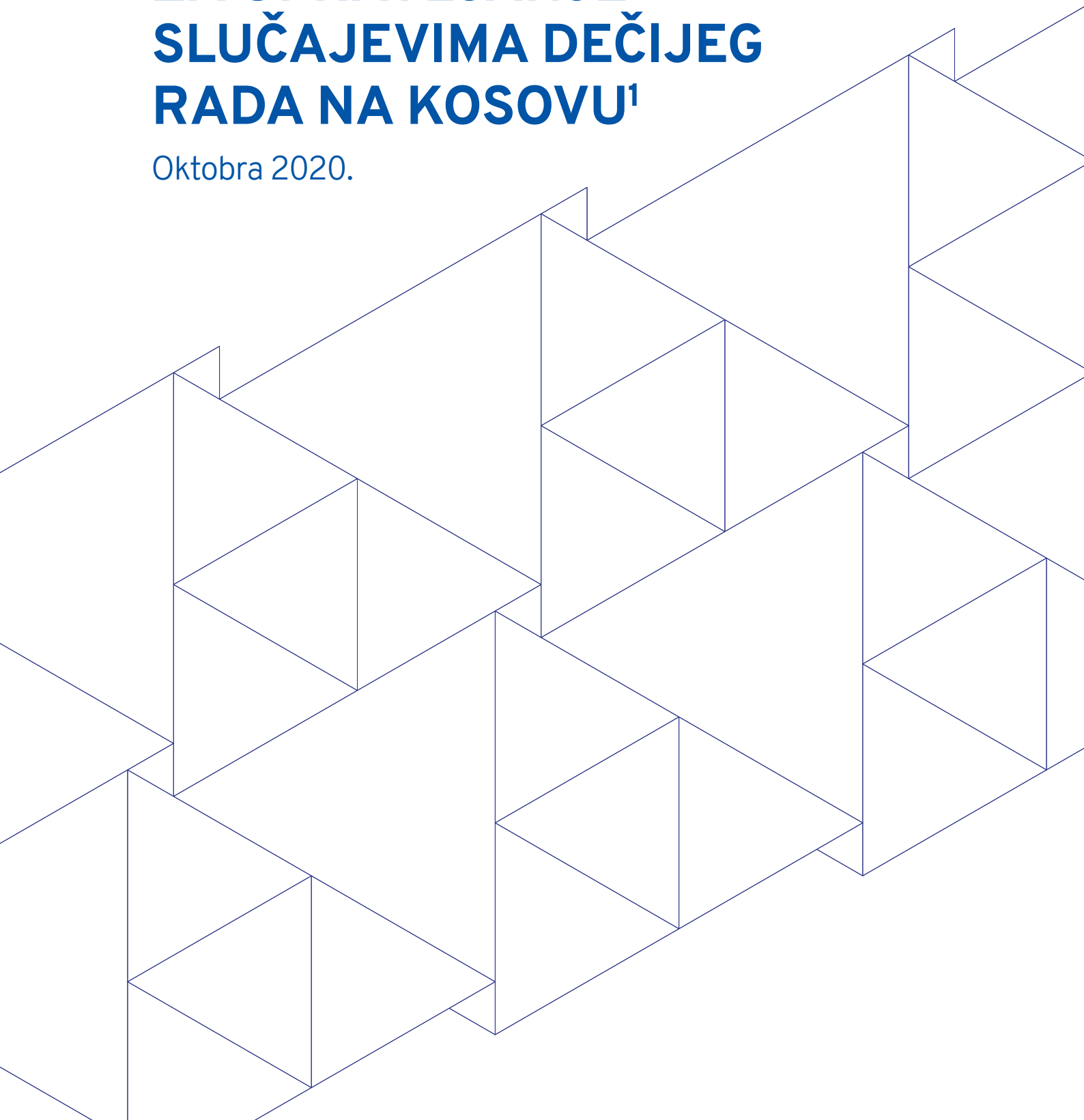

International
Labour
Organization

▶ ANALIZA TROŠKOVA ZA UPRAVLJANJE SLUČAJEVIMA DEČIJEG RADA NA KOSOVU¹

Oktobra 2020.

▶ **ANALIZA TROŠKOVA
ZA UPRAVLJANJE
SLUČAJEVIMA DEČIJEG
RADA NA KOSOVU**

Oktobra 2020.

Autorska prava © Međunarodna organizacija rada 2020
Prvi put objavljeno 2020

Publikacije Međunarodne kancelarije rada uživaju autorska prava prema Protokolu 2 Univerzalne konvencije o autorskim pravima. Ipak, kratki odlomci iz njih mogu se reprodukovati bez odobrenja, pod uslovom da je naveden izvor. Za prava reprodukcije ili prevođenja treba podneti zahtev ILO publikacijama (prava i licenciranje), Međunarodna kancelarija za rad, CH-1211 Ženeva 22, Švajcarska ili putem e-mail-a: rights@ilo.org. Međunarodna kancelarija rada pozdravlja takve prijave.

Biblioteke, ustanove i drugi korisnici registrovani kod organizacije za reprodukciju mogu izrađivati kopije u skladu sa licencama koje su im izdate u tu svrhu. Posetite www.ifrro.org kako biste pronašli organizaciju za zaštitu prava na reprodukciju u vašoj zemlji.

ISBN:9789220331286 (Web PDF)

Takođe dostupno i na albanskom jeziku: Analiza e shpenzimeve për menaxhimin e rasteve të fëmijëve në punë në Kosovë. ISBN:9789220333990 (Web PDF), Ženeva, 2020.

Na srpskom: Analiza troškova za upravljanje slučajevima dečijeg rada na Kosovu. ISBN: 9789220333983 (Web PDF), Ženeva, 2020.

Oznake korišćene u publikacijama MOR-a, koje su u skladu sa praksom Ujedinjenih nacija, i prezentacija materijala u njima ne podrazumevaju izražavanje bilo kakvog mišljenja Međunarodne kancelarije rada o pravnom statusu bilo koje zemlje, područja ili teritorije ili njegovih vlasti, ili u vezi sa razgraničenjem njenih granica.

Odgovornost za mišljenja izražena u potpisanim člancima, studijama i ostalim priložima snose isključivo njihovi autori, a objavljivanje ne predstavlja potvrdu mišljenja izraženih u njima od strane Međunarodne kancelarije rada.

Pozivanje na nazive firmi i komercijalnih proizvoda i procesa ne znači da ih je odobrila Međunarodna kancelarija rada, a svako nepominjanje određene firme, komercijalnog proizvoda ili postupka nije znak neodobravanja.

Informacije o publikacijama MOR-a i digitalnim proizvodima mogu se naći na: www.ilo.org/publns.

Dizajn: Envinon

Odštampano u Prištini

International
Labour
Organization

► IZRAZI ZAHVALNOSTI

Ovo istraživanje je sprovela Applicative Research Solutions, istraživačka kompanija sa sedištem u Prištini, pod nadzorom Blerima Murtezija, koordinatora MOR-a na Kosovu. Dragocene tehničke povratne informacije pružili su Gabriella Maria Breglia i Simon Hills (ILO/FUNDAMENTALS). Odeljenje za socijalnu politiku i porodicu u Ministarstvu rada i socijalnog staranja i lokalni akteri koji su prisustvovali virtuelnoj radionici 23. jula 2020.

Ovaj izveštaj razvijen je uz podršku projekta Merenje, podizanje svesti i angažman politika za ubrzanje delovanja protiv dečijeg rada i prisilnog rada (MAP 16) koji finansira Ministarstvo rada Sjedinjenih Država, a njime upravlja Međunarodna organizacija rada.

Koncipiran 2016. godine, projekat MAP16 finansira Ministarstvo rada SAD-a, a njime upravlja Međunarodna organizacija rada. Projekat ima za cilj izgradnju i primenu kritičnog znanja potrebnog za informisanje izbora politika i jačanje kapaciteta globalnih, regionalnih i nacionalnih partnera za podršku merama za smanjenje dečijeg rada i prisilnog rada www.ilo.org/map16

Finansiranje osigurava Ministarstvo rada SAD-a na osnovu sporazuma o saradnji broj IL - 30147-16-75 - K - 11. Sto posto ukupnih troškova projekta MAP16 finansira se iz saveznih fondova, u ukupnom iznosu od 22.400.000 USD.

Ovaj materijal ne odražava nužno stavove ili politike Ministarstva rada Sjedinjenih Američkih Država, niti spominjanje trgovačkih naziva, komercijalnih proizvoda ili organizacija podrazumeva odobrenje vlade Sjedinjenih Država.

▶ Rezime

Pružanje socijalnih usluga osetljivim grupama, uključujući upravljanje slučajevima dece koja su izložena dečijem radu, i dalje je jedan od izazova sa kojima se suočavaju kosovske¹ institucije. Pored nedovoljnog finansiranja institucija koje pružaju takve usluge, nedostatak profilisanja socijalnih radnika i nedostatak adekvatnih resursa za podršku opštinama nakon prenosa odgovornosti za pružanje socijalnih usluga preko centara za socijalni rad rezultirali su lošim pružanjem socijalnih usluga.

U ovom izveštaju se procenjuje jedinični trošak za postupanje u slučajevima dečijeg rada i analizira izvor finansiranja pružalaca usluga koji pružaju socijalne usluge deci u potrebi. S obzirom na nedostatak isključivo specijalizovanih organizacija za dečiji rad i nedostatak tačnih dokaza o troškovima usluga koje se pružaju u slučajevima dečijeg rada, analiza pruža samo pregled situacije i predstavljeni troškovi su približni.

Na osnovu intervjua sa 20 organizacija koje pružaju socijalne usluge, utvrđeno je da deca koja se bave opasnim radom mogu dobiti usluge od organizacija koje nisu posebno ovlašćene za rad u oblasti dečije zaštite ili dečijeg rada. Na primer, dete angažovano na opasnom radu takođe može biti žrtva zloupotrebe droga ili može dobiti usluge integrisanja u redovno obrazovanje. Prema odgovorima ispitanika, gruba procena broja dece koja se opslužuju na godišnjem nivou obuhvata brojku od oko 4.321 deteta, od čega oko 580 na nivou CSR-ova i oko 3.741 na nivou nevladinih organizacija.

Analiza direktnih i indirektnih troškova pružanja socijalnih usluga deci u potrebi ukazuje na procenjeni mesečni trošak od 433 evra za pružanje socijalnih usluga u slučajevima dečijeg rada. Ovaj jedinični trošak ne uključuje troškove stanovanja za žrtve dečijeg rada, jer kuće za zaštitu dece još nisu osnovane i potrebno je dublje istraživanje kako bi se u potpunosti procenili njihovi operativni

troškovi i izvori finansiranja.

U pogledu izvora finansiranja socijalnih usluga za decu žrtve dečijeg rada, predstavljene su tri mogućnosti. Prvo, Vlada može postepeno prebacivati budžet iz resornog ministarstva na opštine. Drugo, Vlada može uspostaviti treći namenski grant za opštine sličan onom za obrazovanje i zdravstvo. Treće, opštine mogu da koriste izvorne prihode za finansiranje socijalnih usluga.

▶▶ Procenjeni mesečni trošak za pružanje socijalnih usluga u slučajevima dečijeg rada iznosi 433 evra.

¹ Sve reference na Kosovo shvatiće se u skladu sa Rezolucijom Saveta bezbednosti UN-a 1244.

▶ SADRŽAJ

REZIME	06
LISTA SKRAĆENICA	08
LISTA GRAFIKONA	09
LISTA TABELA	09
UVOD	10
METODOLOGIJA	12
PREGLED SOCIJALNIH USLUGA PRUŽENIH DECI U POTREBI	15
Pravni status i licenciranje za pružanje socijalnih usluga	17
Vrste pruženih usluga	19
Broj trenutno zaposlenih osoba	19
Deca obuhvaćena uslugama: godišnji podaci	20
ANALIZA TROŠKOVA	21
Godišnji budžet	22
Vrste finansiranja/podrške primljene od organizacija	22
Troškovi pružanja socijalnih usluga	24
Inventar i oprema pružalaca socijalnih usluga	26
Ukupni mesečni jedinični troškovi za pružanje socijalnih usluga deci	27
OPCIJE ZA FINANSIRANJE SOCIJALNIH USLUGA	29
PREPORUKE	31
ANEKS 1 –LISTA KLJUČNIH SAGOVORNIKA	32
ANEKS 2 - UPITNIK	33

► LISTA SKRAĆENICA

ARS	Applicative Research Solutions
CSR	Centar za socijalni rad
MOR	Međunarodna organizacija rada
MRSZ	Ministarstvo rada i socijalne zaštite
NVO	Nevladina organizacija

▶ LISTA GRAFIKONA

Grafikon 1. Godina osnivanja	15
Grafikon 2. Mapiranje CSR-ova i NVO-ova	16
Figura 3. Statusi ligjor dhe licencimi	17
Grafikon 4. Pružanje socijalnih usluga deci u potrebi	18
Grafikon 5. Pružanje socijalnih usluga deci koja su izložena dečijem radu	18
Grafikon 6. Trenutno zaposlene osobe	19
Grafikon 7. Zapošljavanje prema pravnom statusu	20
Grafikon 8. Usluge koje se pružaju deci na godišnjem nivou	20
Grafikon 9. Izvori finansiranja	22
Grafikon 10. Prosečni deo budžeta iz različitih vrsta finansiranja	23
Grafikon 11. Prosečni deo budžeta zasnovan na izvorima finansiranja u skladu sa pravnim statusom organizacije	23
Grafikon 12. Troškovi budžetskih linija za pružanje socijalnih usluga za slučajeve dečijeg rada	24
Grafikon 13. Mesečni troškovi pružanja socijalnih usluga za slučajeve dečijeg rada između CSR-ova i NVO-ova po kategorijama troškova	25

▶ LISTA TABELA

Tabela 1. Godišnji budžet za 2018. i 2019	22
Tabela 2. Lista inventara i opreme pružalaca socijalnih usluga potrebnih za pružanje usluga u slučajevima dečijeg rada	26
Tabela 3. Mesečni troškovi pružanja socijalnih usluga za slučajeve dečijeg rada na Kosovu	27
Tabela 4. Mesečni troškovi pružanja socijalnih usluga za slučajeve dečijeg rada na Kosovu u skladu sa pravnim statusom organizacije	28

► UVOD

Deca na Kosovu bave se najgorim oblicima dečijeg rada, uključujući komercijalnu seksualnu eksploataciju, ponekad kao rezultat trgovine ljudima i rada na ulici. Prema nalazima američkog Ministarstva rada za 2018. godinu o najgorim oblicima dečijeg rada, Kosovo se smatra zemljom izvora i destinacije za trgovinu decom, posebno devojčica. Deca su ponekad prisiljena na prisilni rad, poput organizovanih kriminalnih grupa u salonima za masažu. Kosovska deca su takođe izložena prisilnom prosjačenju, prvenstveno u Prizrenu i Prištini, a većina potiče iz etničkih grupa Roma, Aškalija i balkanskih Egipćana. Ekonomski ugrožena kosovska deca takođe su prinuđena da rade u građevinarstvu i poljoprivredi da bi izdržavala svoje porodice.²

Jedan od izazova sa kojima se država suočava je pružanje usluga ranjivim grupama, uključujući žrtve dečijeg rada. Uprkos prenošenju odgovornosti na opštine za pružanje socijalnih usluga, putem centara za socijalni rad (CSR), oni nisu podržani adekvatnim resursima, što je rezultiralo lošim pružanjem socijalnih usluga. Postoji malo smernica i uputstava na centralnom nivou za opštine u vezi sa pripremom i planiranjem budžeta. Ne postoji planiranje zasnovano na dokazima među opštinama u pogledu upravljanja slučajevima dečijeg rada. Štaviše, postoji ograničena finansijska održivost među nevladinim organizacijama koje pružaju socijalne usluge. S druge strane, prema novom Zakonu o dečjoj zaštiti, država je dužna uspostaviti centre za dnevni boravak za decu u potrebi, uključujući i eksploataciju u svrhu dečijeg rada. Međutim, ne postoji formula finansiranja koja omogućava MRSZ-u, opštinama i NVO-ovima da procene troškove upravljanja potencijalnim slučajevima dečijeg rada.

Svrha ovog izveštaja je proceniti jedinični trošak za postupanje u slučajevima dečijeg rada i analizirati izvor finansiranja pružalaca usluga koji pružaju socijalne usluge deci u potrebi. Izveštaj ima za cilj informisati Odeljenje za socijalnu politiku i porodicu (OSPP) pri Ministarstvu rada i socijalne

zaštite (MRSZ) da napravi tačnije planiranje budžeta za pružanje socijalnih usluga deci koja su izložena dečijem radu, putem pružalaca usluga iz javnog i nejavnog sektora.

Nalazi predstavljeni u ovom izveštaju zasnovani su na intervjuima održanim sa sedam centara za socijalni rad (CSR) i trinaest nevladinih organizacija (NVO) koje pružaju socijalne usluge deci u potrebi na Kosovu. Analiza pruža samo pregled situacije, a troškovi su približni.

Upravljanje slučajevima dece koja su izložena dečijem radu je izazov. Ova deca imaju specifične potrebe, a usluge su prilagođene na osnovu individualnih potreba dece. Na Kosovu ne postoje posebni propisi koji se tiču vrsta usluga ili dužine usluga koje se moraju pružiti za slučajeve dečijeg rada. U odsustvu takvih propisa, analiza troškova temeljila se na mesečnim troškovima pružanja minimalnih/osnovnih usluga za postupanje u slučajevima dečijeg rada. MRSZ je postavilo 22 minimalna standarda kvaliteta, kojih se moraju pridržavati državni i nedržavni pružaoci socijalnih usluga uopšte. Svaki od ovih standarda praćen je administrativnim uputstvima koja pružaju smernice i informacije u vezi sa praćenjem poštovanja dogovorenih standarda. U osnovi se ovi standardi fokusiraju na opisivanje aktivnosti i funkcija pružalaca socijalnih usluga.

² DOL, Biro za međunarodne poslove rada. „Otkrića o najgorim oblicima dečijeg rada za 2018. godinu“. Dostupno na: <https://www.dol.gov/agencies/ilab/resources/reports/child-labor/kosovo>

Minimalne usluge obuhvataju:

- ▶ **Identifikacija i procena:** Prijem, pregled, individualna/porodična procena, upućivanje.
- ▶ **Obrazovanje:** Neformalno obrazovanje, dopunska nastava, registracija u školi, stručne obuke, mentorstvo, životne veštine.
- ▶ **Psihosocijalne usluge:** Individualno i grupno savetovanje, porodično savetovanje, psihosocijalne aktivnosti.
- ▶ **Socijalne usluge:** Socijalna pomoć, drugi oblici finansijske podrške, podrška zapošljavanju.
- ▶ **Rekreacija:** Grupne aktivnosti, sport, umetnost, igre na sreću i zabava.
- ▶ **Hrana i piće:** Doručak, ručak, večera, užina i nepredviđeni troškovi.
- ▶ **Prevoz:** Prevoz do i od lokacije koja pruža uslugu.
- ▶ **Zdravlje:** Zdravstveni pregledi, primarna zdravstvena zaštita, zdravstveno obrazovanje/savetovanje.

Pružanje takvih usluga nije jedini trošak koji imaju pružaoci. Ovo istraživanje takođe je prikupilo podatke o drugim indirektnim troškovima, uključujući fiksne i varijabilne troškove za ljudske resurse, poslovanje i sredstva.

Ovaj izveštaj strukturisan je na sledeći način: Odeljak metodologije uključuje detaljne informacije o tome kako je sprovedeno istraživanje, instrumente za prikupljanje podataka i ograničenja studije. Odeljak Glavni nalazi daje pregled demografskih podataka pružalaca usluga sa kojima je obavljen razgovor, njihovih izvora prihoda i godišnjeg budžeta i troškova. Odeljak Analiza troškova analizira troškove za pružanje usluga. Odeljak Opcije za finansiranje socijalnih usluga pruža nekoliko opcija za osiguranje održivog finansiranja socijalnih usluga, i na kraju, odeljak Preporuke pruža neke ključne preporuke za zainteresovane strane na centralnom i lokalnom nivou.

Istraživački tim želi zahvaliti svim osobama, institucijama i organizacijama koje su doprinele nalazima ovog istraživanja. Istraživanje je sprovedeno tokom vrhunca pandemije Covid-19, a odgovor tokom krize bio je visoko cenjen. Popis sagovornika nalazi se u Aneksu 1.

▶ METODOLOGIJA

Lista sagovornika

Nalazi predstavljeni u ovom izveštaju zasnivaju se na intervjuima održanim sa javnim institucijama (CSR) i nevladinim pružaocima usluga na Kosovu. Održano je sedam intervjuja sa predstavnicima centara za socijalni rad u Prištini, Mitrovici, Peći, Đakovici, Prizrenu, Uroševcu i Gnjilanu. Uzorak je odabran kako bi se osigurala zastupljenost svih regiona na Kosovu i gradova sa manjinskim zajednicama. Pored toga, održano je 13 intervjuja sa nevladinim organizacijama i organizacijama civilnog društva koje pružaju socijalne usluge i deci i odraslima. Iako je za intervjuje kontaktirano više od 20 nevladinih organizacija, pronađeno je samo 13 koje pružaju usluge deci u potrebi i koje bi mogle spadati u opseg ovog istraživanja.

Delokrug procene

Svrha ovog izveštaja je procena troškova pružanja socijalnih usluga deci koja se bave opasnim radom. Trošak uključuje i direktne i indirektne troškove kako je objašnjeno u nastavku.

Direktni troškovi: Minimalne usluge za upravljanje slučajevima dečijeg rada

Kao što je pomenuto u uvodu, MRSZ je postavio 22 minimalna standarda kvaliteta kojih se moraju pridržavati državni i nedržavni pružaoci socijalnih usluga uopšte. Svaki od ovih standarda praćen je administrativnim uputstvima koja pružaju smernice i informacije u vezi sa praćenjem poštovanja dogovorenih standarda. Međutim, na Kosovu ne postoje posebni propisi o vrsti usluga ili dužini usluga koje se moraju pružiti u slučajevima dečijeg rada. U nedostatku takvih propisa, izveštaj analizira troškove pružanja minimalnih/osnovnih usluga koji su relevantni za slučajeve dečijeg rada. Kao takve, analizirane su sledeće usluge:

Procena potreba dece	Prijem, pregled, procena individualnih/porodičnih potreba
Obrazovanje	Podučavanje, mentorstvo, životne veštine
Savetovanje	Individualna i grupna terapija, porodična terapija
Rekreacija	Grupne aktivnosti, sport, umetnost, igre na sreću i zabava
Hrana i piće	Doručak, ručak, večera, užina i nepredviđeni troškovi
Prevoz	Prevoz do i od lokacije koja pruža uslugu
Dnevni boravak	Kutak za čitanje, kutak za zabavu, čajna kuhinja
Zdravlje	Zdravstveni pregled, primarna zdravstvena zaštita, zdravstveno obrazovanje/savetovanje

Indirektni troškovi

Pored troškova koji se odnose na pružanje socijalnih usluga, pružaoci imaju i druge indirektno troškove koji se odnose na ljudske resurse, rad i troškove zaliha koji se moraju izračunati u okviru jediničnih troškova za pružanje usluge. Stoga ova procena uključuje sve troškove koje pružalac usluge snosi kao rezultat pružanja usluge. Oni uključuju:

- ▶ **Troškovi ljudskih resursa** poput menadžmenta, stručnog osoblja, tehničkog, finansijskog i administrativnog osoblja.
- ▶ **Troškovi rada** kao što su zakup, režije, putni, komunikacioni i drugi administrativni troškovi.
- ▶ **Troškovi neophodnih sredstava** kao što su vozila, nameštaj, inventar, tehnologija i druga oprema i alati potrebni za pružanje socijalnih usluga.
- ▶ **Ostali troškovi**, svi drugi direktni ili indirektni troškovi koji se odnose na pružanje usluga u slučajevima dečijeg rada.

Obračun jediničnih troškova

- ▶ Prvo su podaci svih intervjuja prikupljeni u CVS bazi podataka. Na osnovu podataka dobijenih iz svih intervjuja, izvučeni su prosečni mesečni troškovi za svaku budžetsku liniju u skladu sa anketnim pitanjem.
- ▶ Drugo, podaci iz inventara/stanja sredstava dodati su u mesečne troškove na osnovu standardizovanih kriterijuma za amortizaciju zaliha/sredstava.
- ▶ Treće, mesečni troškovi za pružanje socijalnih usluga podeljeni su prema broju jedinica u kojima pružalac usluga može pružiti usluge u okviru tih troškova. Na primer, ako je pružalac usluge mesečno imao 40.000 evra troškova za pružanje usluga za 200 dece, tada je jedinični trošak za pružanje usluge izračunat na 200 evra po jedinici.

Upitnik

Pitanja su dizajnirana u obliku koji zadovoljava opseg analize troškova. Isti upitnik korišćen je i za centre za socijalni rad i za nevladine pružaoce usluga. Upitnik je elektronskim putem poslat osobi sa kojom je obavljen razgovor pre sastanka. Ovo je ispitaniku pružilo priliku da proceni upitnik i prikupi informacije potrebne za popunjavanje ankete. Prikupljač podataka održao je direktne intervjue licem u lice sa ispitanicima kako bi ispunio upitnik, istražio, dodao i prilagodio po potrebi. Određeni broj upitnika popunjen je elektronskim putem zbog pandemije COVID-19. Prikupljači podataka nisu mogli obaviti razgovore licem u lice tokom perioda pandemije, jer su bili dužni poštovati mere socijalne distance koje su nametnule zdravstvene ustanove. Upitnik je dat u Aneksu 2.

Ograničenja studije

Iako je izračunavanje fiksnih troškova koji ostaju konstantni tokom određenog vremenskog perioda, bez obzira na nivo rezultata, izvodljivije, izračunavanje varijabilnih troškova je teže. Neki se troškovi, poput broja nastavnika ili psihologa, komunalnih usluga ili veličine ustanove, menjaju direktno i proporcionalno promenama u nivou aktivnosti ili obimu. Jedinični trošak za pružanje socijalnih usluga za slučajeve dečijeg rada varirao bi u zavisnosti od broja slučajeva za koje se pružaju usluge. Budući da ne postoje organizacije koje imaju mandat da rade samo sa dečijim radom, a s obzirom na to da ne postoji lista specifičnih usluga koje treba pružiti deci žrtvama dečjeg rada, procena pružanja socijalnih usluga deci u potrebi uopšteno je zamena za pružanje usluga u slučajevima dečijeg rada.

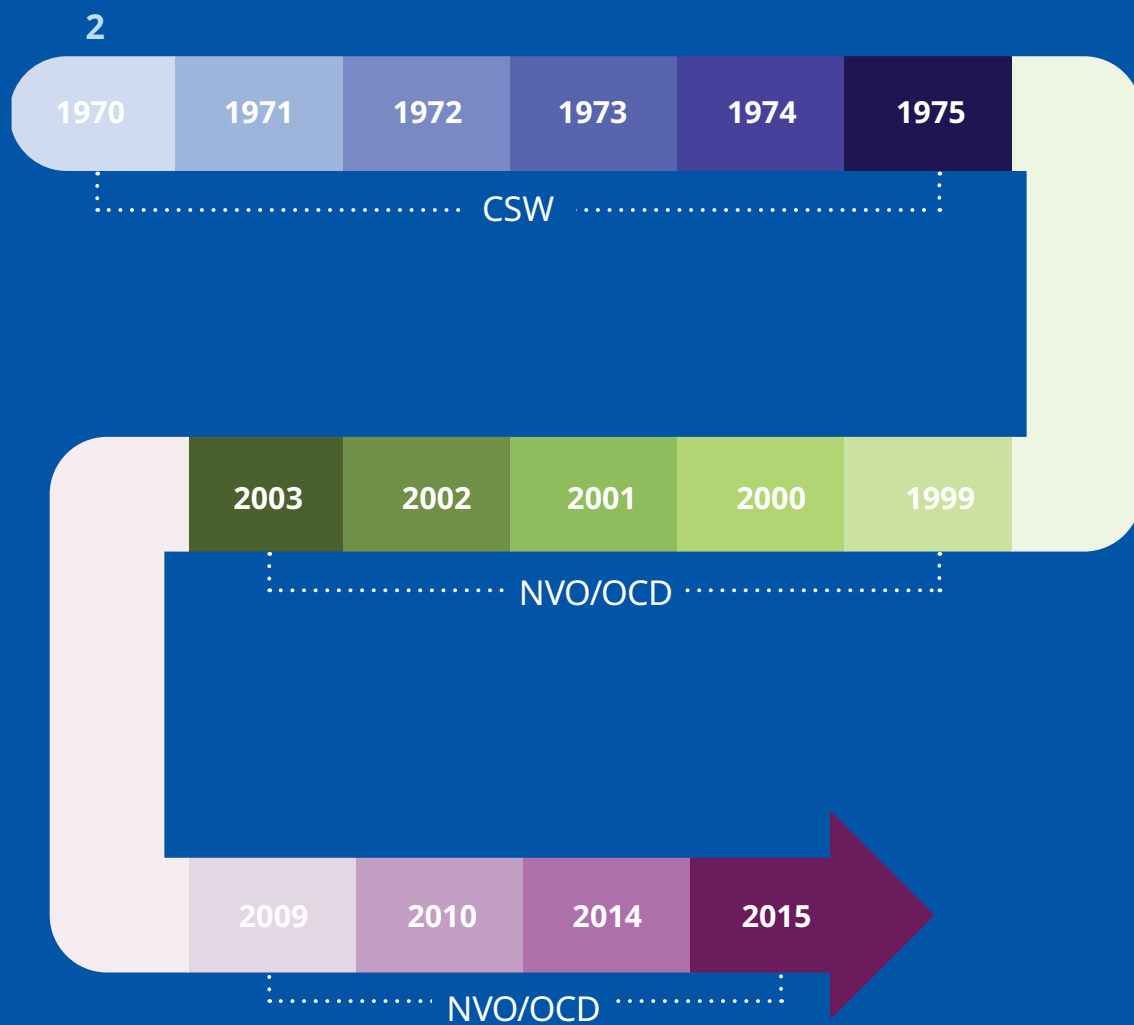
Pandemija Covid-19

Istraživanje je završeno tokom vrhunca pandemije Covid-19 na Kosovu. Kao rezultat vladinih ograničenja, mnogi lični zakazani intervjui otkazani su i završeni elektronskim putem. Svi intervjui sa javnim pružaocima usluga završeni su lično nakon ukidanja vladinih ograničenja.

► PREGLED PRUŽANJA SOCIJALNIH USLUGA DECI U POTREBI

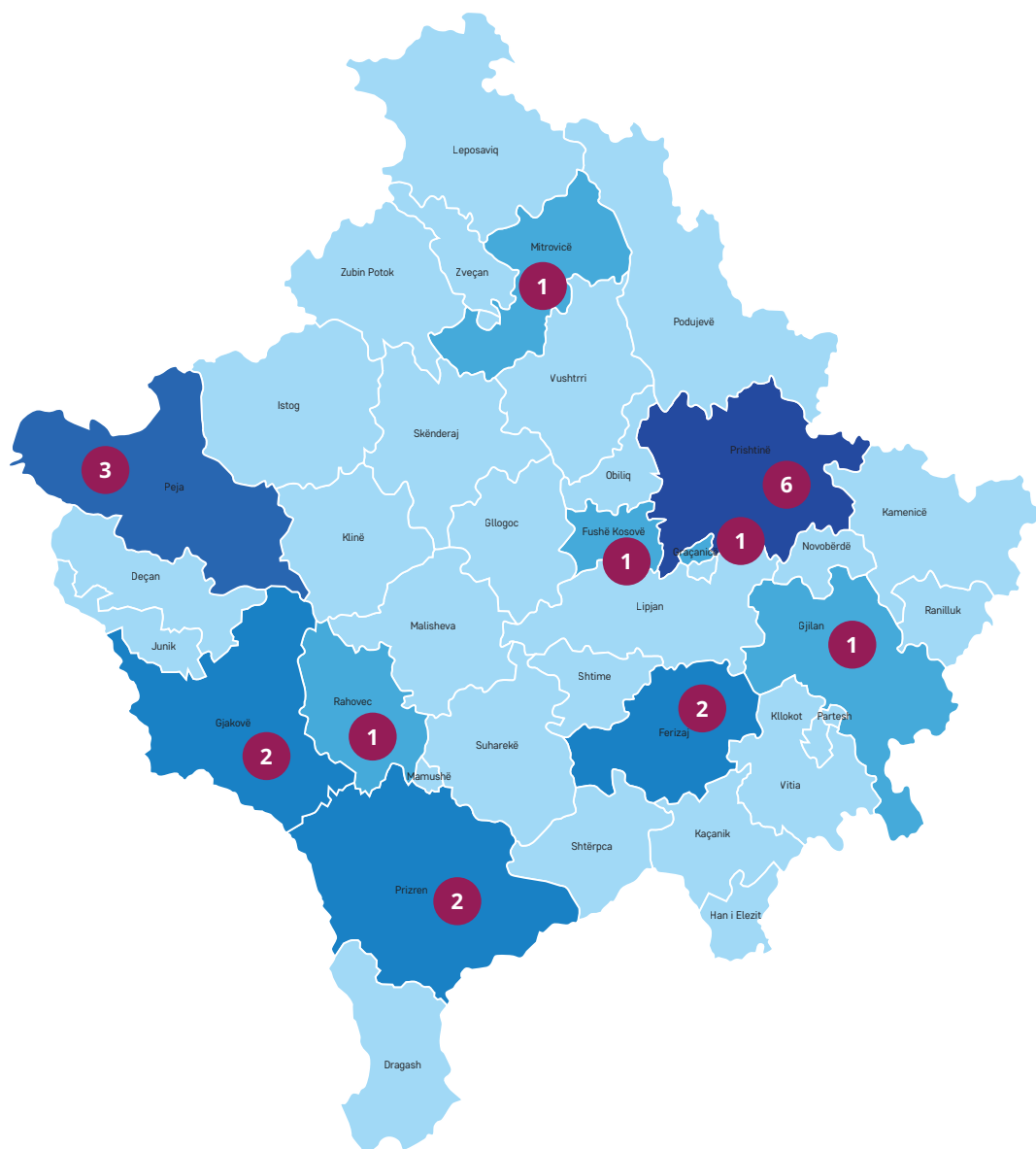
Osnivanje centara za socijalni rad (CSR) datira iz ranih 1970-ih, a nevladine organizacije osnovane su nakon završetka rata na Kosovu 1999. do 2015. godine.

► Grafikon 1. Godina osnivanja

Od danas na Kosovu postoji 40 centara za socijalni rad, po jedan u svakoj od 38 opština plus dva dodatna ogranka u Prištini.³ U svrhu ovog izveštaja, intervjuisano je sedam predstavnika Centara za socijalni rad i 13 predstavnika nevladinih pružalaca socijalnih usluga. Odabrani centri za socijalni rad nalaze se u sedam gradskih područja zemlje, dok su odabrane NVO smeštene u osam različitih opština, od kojih je pet koncentrisano u Prištini, a dve u Peći (videti grafikon 2).

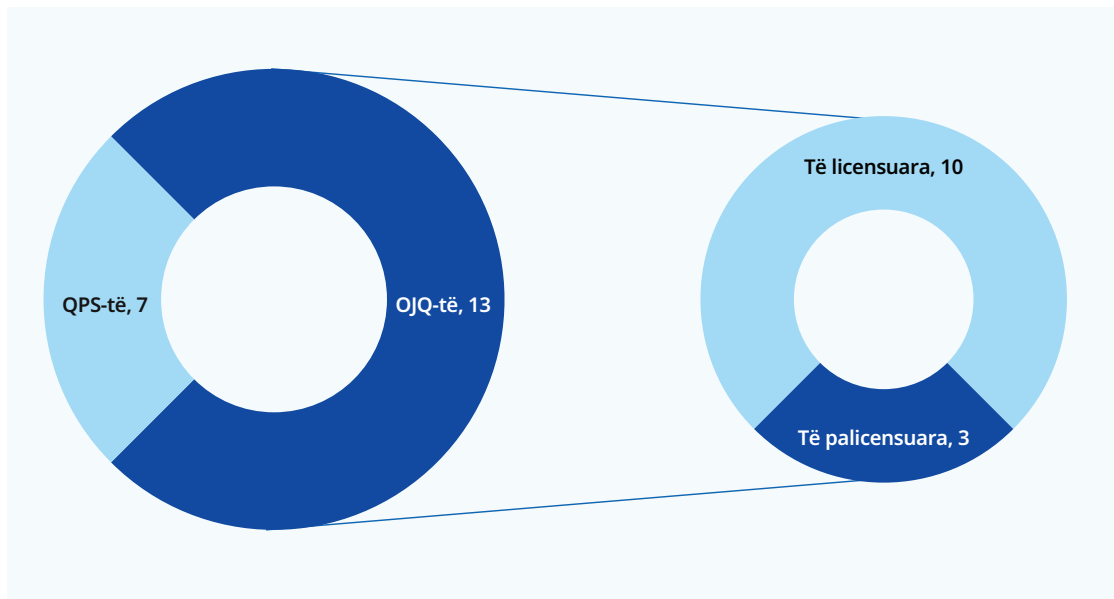
► **Grafikon2. Mapa CSR-ova i NCO-ova**

³ "Analiza situacije: Pravni i fiskalni kontekst, kao i kapaciteti pružalaca socijalnih usluga na Kosovu", Save the Children. Dostupno na: <https://kosovo.savethechildren.net/sites/kosovo.savethechildren.net/files/library/SHQ%20Analiza%20e%20Situates.pdf>

Pravni status i licenciranje za pružanje socijalnih usluga

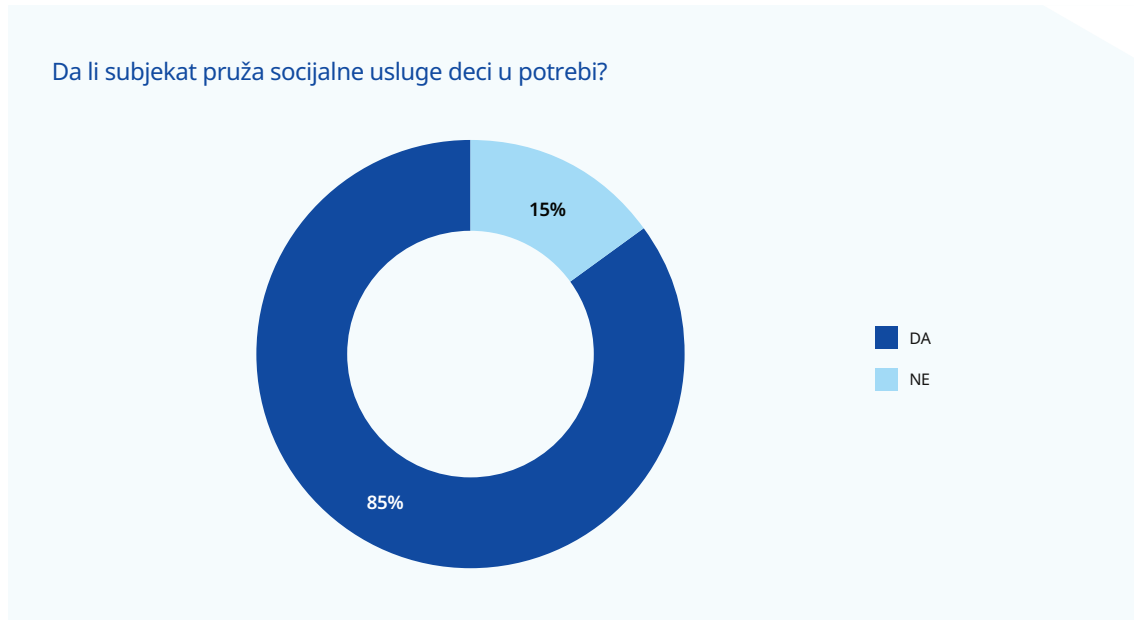
▶ Grafikon 3. Pravni status i licenciranje

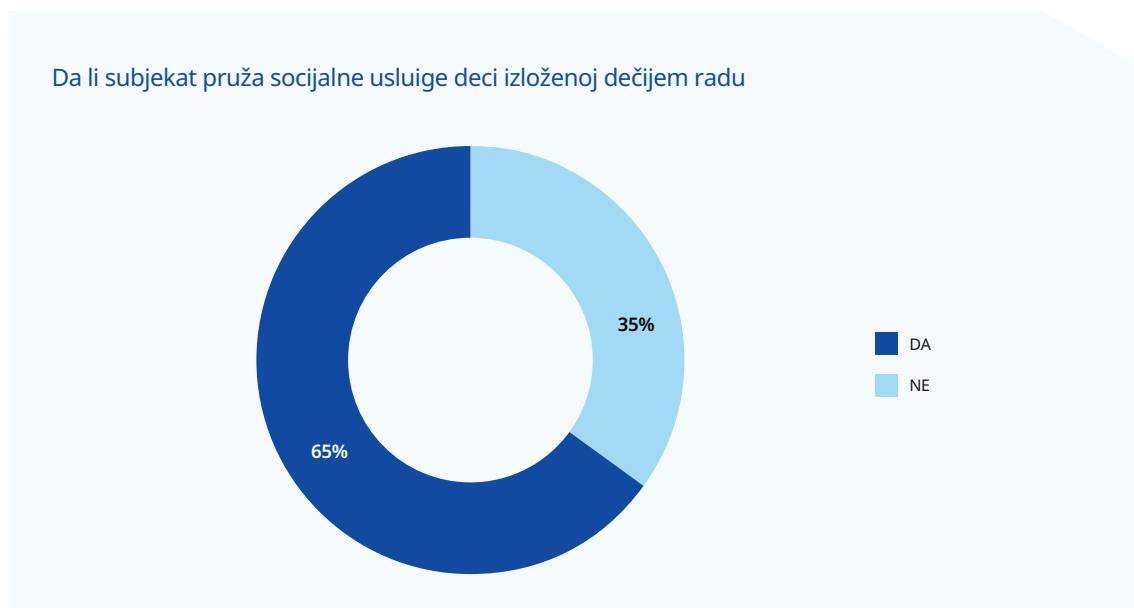
Kao što je gore spomenuto, u istraživanju je učestvovalo sedam CSR-ova koji imaju pravni status javnih institucija (35%) i 13 nevladinih organizacija (65%). Svih sedam CSR-ova ima licencu Ministarstva rada i socijalne zaštite (MRSZ), dok tri intervjuisana NVO-ova još uvek nemaju dozvolu (23%) za pružanje socijalnih usluga, ali to i dalje čine. Većina NVO-ova licencirana je u poslednje dve godine. Licenciranje NVO-ova od strane MRSZ-a je u toku i zbog toga neke od njih i dalje pružaju socijalne usluge bez licenciranja. Nelicenciranje može prouzrokovati implikacije na pružaoce socijalnih usluga, kao što je izuzeće sa liste podobnih kandidata za grantove koje pruža MRSZ.

Ciljna grupa

S obzirom na nedostatak specijalizovanih organizacija za isključivi rad sa dečijim radom, istraživanje je imalo za cilj da prvo identifikuje organizacije koje pružaju socijalne usluge deci u različitim vrstama potreba, ali koje mogu biti primenljive i na slučajeve dečijeg rada. 17 anketiranih subjekata je izjavilo da pružaju takve usluge, dok su tri NVO-ova izjavila da nisu specijalizovana za pružanje socijalnih usluga deci u potrebi. Međutim, deci pružaju ad hoc usluge i okviru njihovih domena. Dve nevladine organizacije podržavaju etničke manjine na Kosovu u ostvarivanju svojih prava u području obrazovanja, stanovanja i osnaživanja, dok druga radi na prevenciji zloupotrebe droga i alkohola i lečenju zavisnosti od droga i alkohola.

▶ **Grafikon 4. Pružanje socijalnih usluga deci u potrebi**

Pružanje socijalnih usluga deci izloženoj dečijem radu izričito vrši 13 subjekata, uključujući svih sedam CSR-ova i šest nevladinih organizacija. Treba napomenuti da su tokom intervjua sa subjektima, ali i tokom radionice za validaciju preliminarnih nalaza, zainteresovane strane naglasile da je teško razlikovati usluge za decu u potrebi od onih izloženih opasnom dečijem radu.

▶ **Grafikon 5. Pružanje socijalnih usluga deci izloženoj dečijem radu**

Međutim, utvrđeno je da deca koja se bave opasnim radom mogu dobiti usluge od organizacija koje nisu posebno ovlašćene za rad u području dečije zaštite ili dečijeg rada. Na primer, dete koje se bavi opasnim radom može biti i žrtva zloupotrebe droga ili će mu trebati usluge integrisanja u redovno obrazovanje. Stoga su u obzir uzeti podaci svih intervjuisanih organizacija za obračunavanje jediničnih troškova. Takav pristup predložen je i kroz radionicu o validaciji koja je održana sa lokalnim akterima. Dakle, u ovoj analizi, procena pružanja socijalnih usluga deci u potrebi predstavlja zamenu za pružanje usluga u slučajevima dečijeg rada.

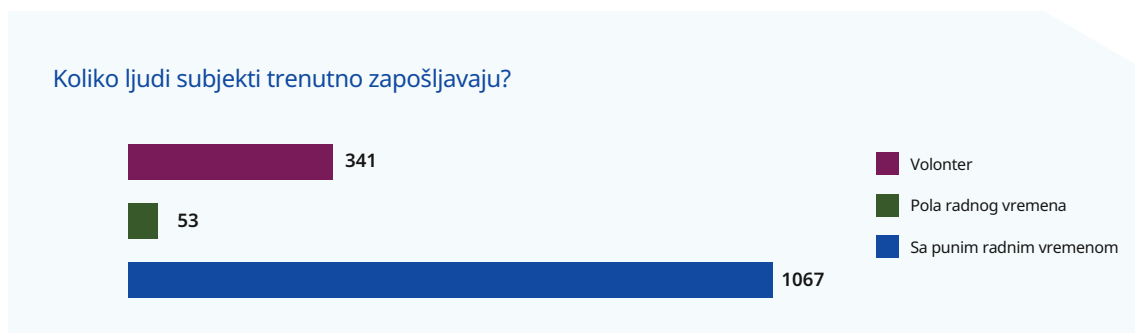
Vrste pruženih usluga

Svih sedam javnih institucija izjavilo je da pružaju sve socijalne usluge, uključujući zaštitu napuštene dece, dece lišene prava na roditeljsku zaštitu, slučajeve opasnog dečijeg rada i smeštaj dece. Te institucije takođe pružaju socijalne usluge za odrasle i starije osobe, uključujući slučajeve razvoda. U nevladinim organizacijama vrste usluga su različite, a neke od njih su čak fokusirane samo na pružanje usluga određenim grupama društva, kao što su Romi, Aškalije i Egipćani, dnevna briga za decu sa smetnjama u razvoju, kao i obrazovanje za određene starosne grupe. Iz odgovora ispitanika među NVO-ovima je identifikovano dvadesetak različitih vrsta socijalnih usluga, uključujući usluge socijalizacije, osposobljavanje dece, psiho-socijalni tretman dece sa posebnim potrebama, zaštitu dece od teškog rada, socijalno-ekonomske usluge, pravno savetovanje, sesije fizioterapije za decu sa posebnim potrebama itd.

▶▶ Iz odgovora intervjuisanih organizacija identifikovano je oko 20 vrsta socijalnih usluga.

Broj trenutno zaposlenih osoba

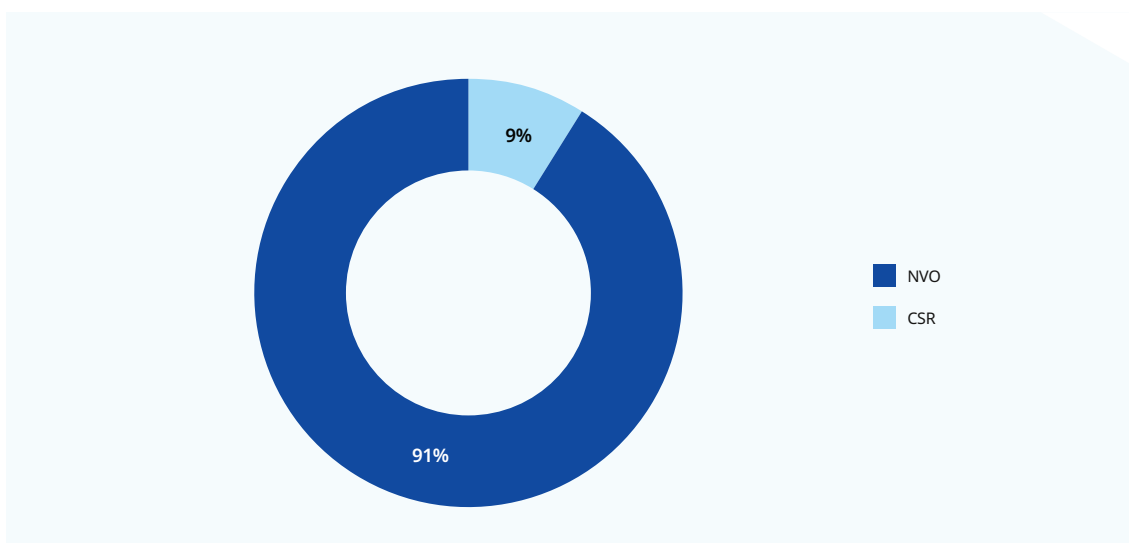
▶ Grafikon 6. Trenutno zaposlene osobe

Trenutno je u institucijama uključenim u ovaj izveštaj 1.461 osoba angažovano koje se bave socijalnim poslovima. Ukupno je 1.067 radnika zaposleno sa punim radnim vremenom, 53 sa pola radnog vremena, a 341 je volonter, što čini petinu ukupnog broja radnika. Prema pravnom statusu, 129 osoba je zaposleno u CSR-ovima (9%) i 1.332 u NVO-ovima (91%).

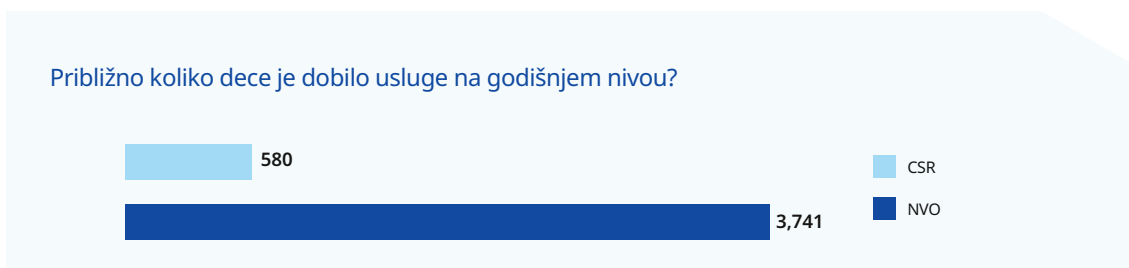
1,461 ljudi
angažovano
u socijalnim
poslovima.

Grafikon 7. Zapošljavanje zasnovano na pravnom statusu

Deca obuhvaćena uslugama: godišnji podaci

► Grafikon 8. Usluge pružene deci na godišnjoj osnovi

Prema odgovorima ispitanika, gruba procena broja dece koja se godišnje opslužuju obuhvata brojku od oko 4.321 deteta, od čega oko 580 u CSR-ovima i oko 3.741 u nevladinim organizacijama.

Oko 4.321
dece prima
socijalne usluge u
okviru godinu dana.

► ANALIZA TROŠKOVA

Budući da ne postoje organizacije koje imaju mandat da rade samo na problemu dečijeg rada i s obzirom na to da ne postoji spisak posebnih usluga koje bi se mogle pružiti deci žrtvama dečjeg rada, troškovi pružanja usluga deci koja se bave opasnim dečijim radom obračunavaju se na osnovu ulaznih podataka iz 20 organizacija sa kojima je obavljen razgovor. Procena pružanja socijalnih usluga za decu u potrebi, uopšteno, među dvadeset organizacija je zamena za pružanje usluga povezanih sa dečijim radom.

Tokom
poslednje
dve godine
(2018. i 2019.)
ukupan budžet
intervjuisanih
subjekata
iznosi

10.7

miliona evra

1.7 miliona evra budžet CSR

8.9 miliona evra budžet nevladinih organizacija

Analiza budžeta⁴

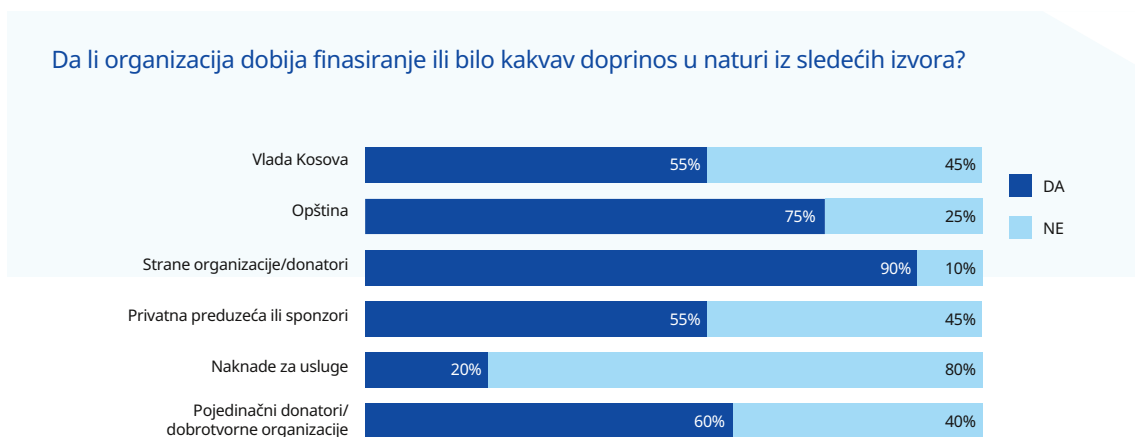
Tokom poslednje dve godine (2018. i 2019.) ukupan budžet intervjuisanih subjekata iznosi 10,7 miliona evra, od čega je 1,7 miliona evra budžet CSR, a 8,9 miliona evra budžet nevladinih organizacija. Godišnji budžet javnih institucija (CSR) povećao se za 7,95% između 2018. i 2019. godine, dok se budžet nevladinih organizacija smanjio za -4,46%.

► Tabela 1. Godišnji budžet za 2018. i 2019.

	Budžet CSR-ova (u evrima)	Prosečan budžet CSR-ova ⁵ (u evrima)	Budžet NVO-ova (u evrima)	Prosečan budžet NVO-ova ⁶ (u evrima)	Ukupan budžet (u evrima)	Prosečan budžet (u evrima)
Fiskalna godina 2019	910,000	151,666	4,394,102	399,463	5,304,102	312,006
Fiskalna godina 2018	843,000	140,500	4,590,238	417,294	5,433,238	319,602
Ukupan budžet po subjektu	1,753,000	292,166	8,984,340	816,758	10,737,340	631,608

Vrste finansiranja/podrške pružene od strane organizacija

► Grafikon 9. Izvori finansiranja

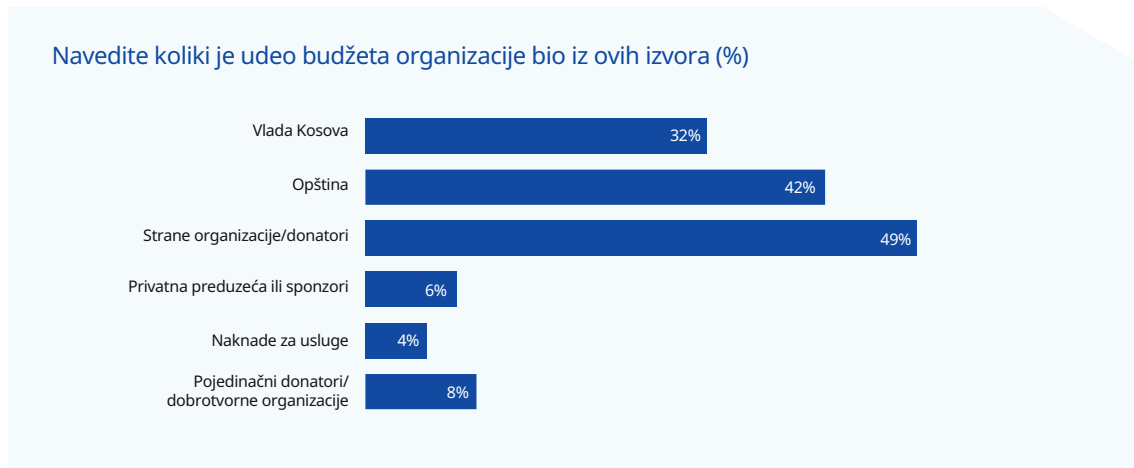
4 Prikazani podaci odnose se na 17 subjekata koji su se složili da prijave svoj godišnji budžet; 3 subjekta su odbila da podeli podatke o svom budžetu, od kojih je jedan javna institucija, a dva druga nevladine organizacije.

5 Prosečan budžet je izračunat za 6 CSR-ova koji su pružili podatke o svom godišnjem budžetu.

6 Prosečan budžet je izračunat za 11 NVO-ova koji su pružili podatke o svom godišnjem budžetu.

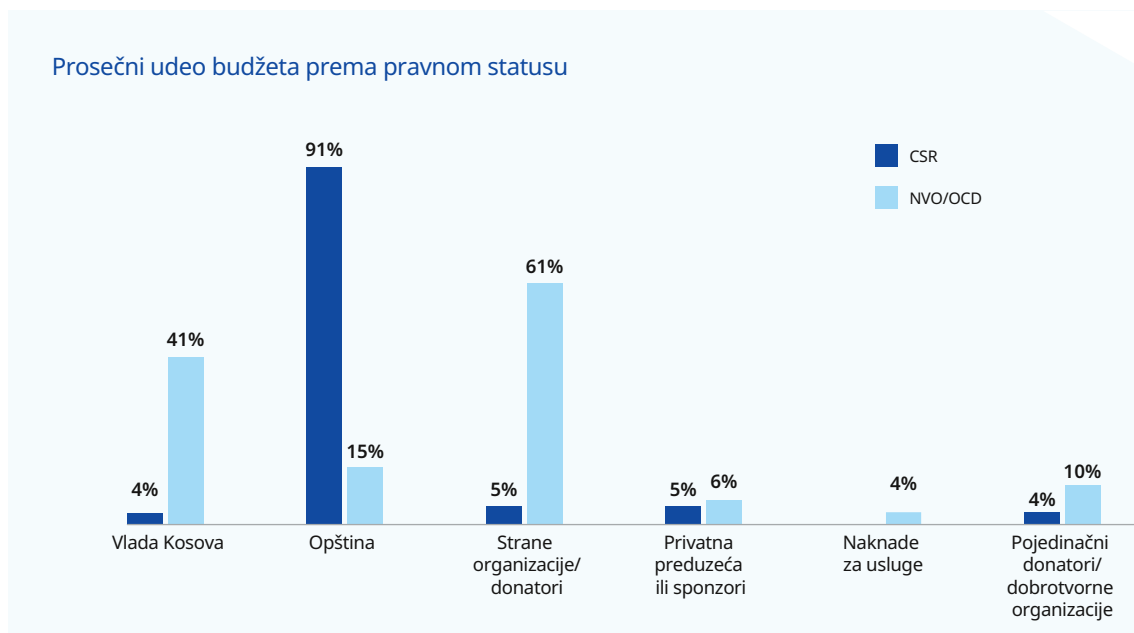
Intervjuisane organizacije izjavile su da imaju u proseku tri različita izvora finansiranja. Kao što se može videti na grafikonu 9, 90% organizacija dobilo je sredstva od stranih organizacija/donatora, zatim opština sa 75% i pojedinačnih donatora/dobrotvornih organizacija sa 60%. Samo 20% organizacija izjavilo je da su sredstva dobijala od naknada za usluge.

▶ **Grafikon 10. Prosečni udeo budžeta iz različitih vrsta finansiranja**

Intervjuisane organizacije izjavile su da se gotovo polovina njihovog budžeta sastoji od sredstava koja dolaze od donacija putem međunarodnih donatora sa prosečno 49% njihovog ukupnog budžeta, zatim donacija opština sa 42% i finansiranja Vlade Kosova sa 32%. Sredstva prikupljena od naknada za usluge čine samo 4% ukupnog budžeta organizacija.

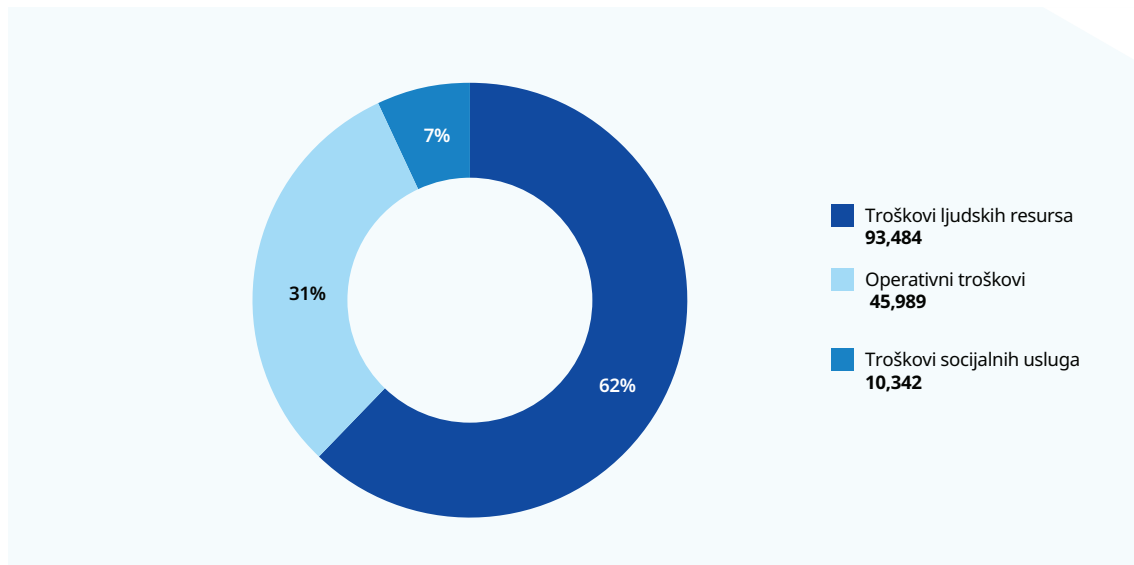
▶ **Grafikon 11. Prosečni udeo budžeta zasnovan na izvorima finansiranja u skladu sa pravnim statusom organizacije**

Što se tiče vrsta finansiranja prema pravnom statusu, finansiranje od strane opština čini veliku većinu (91%) u javnim institucijama. To znači da CSR-ovi u potpunosti zavise od opština da vode svoje poslovanje. Što se tiče nevladinih organizacija, donacije međunarodnih organizacija čine u proseku 61% njihovog budžeta. Zanimljivo je primetiti da vlasti na lokalnom nivou (opštine) uglavnom finansiraju javne institucije, dok centralni nivo (vlada) u velikoj meri podržava nevladine organizacije.

Troškovi pružanja socijalnih usluga

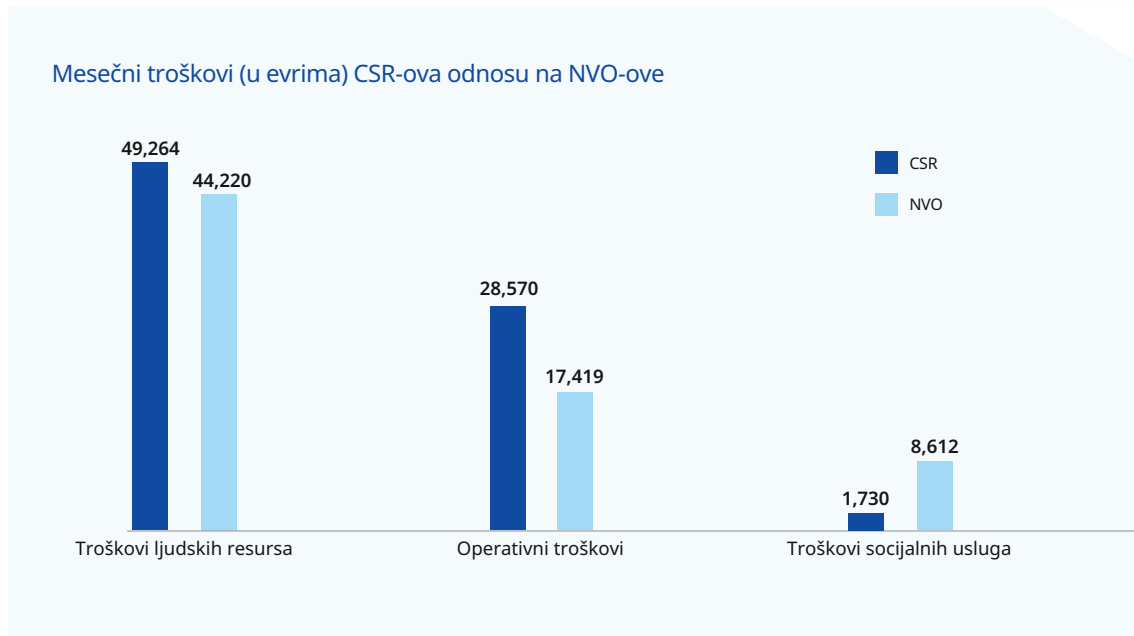
► **Grafikon 12. Troškovi budžetskih linija za pružanje socijalnih usluga za slučajeve dečijeg rada**

Iz prijave mesečnih troškova prema tri različite budžetske kategorije: ljudski resursi (poput menadžmenta, stručnog osoblja, tehničkog, finansijskog i administrativnog osoblja), operativni troškovi (kao što su zakup, režije, putni, komunikacioni i drugi administrativni troškovi), i pružanje socijalnih usluga (poput dnevnih i porodičnih usluga, savetovanja, terapije, obrazovanja i usluga psihosocijalnog razvoja za decu), ukupni mesečni troškovi 20 organizacija koje pružaju socijalne usluge deci iznose 149.815 evra. Otkrivanje troškova prema budžetskim linijama izgleda kako sledi: ljudski resursi koštaju 93.483 evra ili 62% ukupnih troškova, operativni troškovi 45.989 evra ili 31%, a socijalne usluge 10.342 evra ili 7%. U proseku, mesečni troškovi po organizaciji iznose oko 7.490 evra. Mesečni troškovi javnih institucija znatno su veći od troškova nevladinih organizacija, u rasponu od 9.000 do 17.000 evra. Dok su za nevladine organizacije mesečni troškovi u rasponu od oko 3.500 do blizu 14.000 evra.

►► 149.815 evra su ukupni mesečni troškovi 20 organizacija koje pružaju socijalne usluge za decu na Kosovu, isključujući amortizaciju zaliha.

▶ **Grafikon 13. Mesečni troškovi pružanja socijalnih usluga za slučajeve dečijeg rada između CSR-ova i NVO-ova po kategoriji troškova**

Upoređivanjem mesečnih troškova između javnih institucija i nevladinih organizacija po kategorijama troškova, može se uočiti da su troškovi za ljudske resurse, uključujući upravljanje, finansije i ostalo administrativno osoblje CSR-ova, veći od troškova NVO-ova, uprkos većem broju NVO-ova. Takođe, operativni troškovi, koji uključuju najam, transport, komunikaciju, održavanje i druge administrativne troškove, veći su među CSR-ovima nego NVO-ovima. U budžetskoj liniji troškova socijalnih usluga, troškovi NVO-ova su veći nego u druge dve budžetske linije (troškovi ljudskih resursa i operativni troškovi) u poređenju sa troškovima CSR-ova. Budžetska linija za socijalne usluge uključuje obrazovanje, savetovanje, rekreaciju, hranu i piće, centre za dnevni boravak, itd.

Inventar i oprema pružalaca socijalnih usluga

► Tabela 2. Spisak inventara i opreme pružalaca socijalnih usluga potrebnih za pružanje usluga u slučajevima dečijeg rada

#	Inventar i oprema	Potrebne jedinice	Procenjena vrednost (u €)	Troškovi amortizacije za godinu dana 20% (u €)
1	Vozila	25	187,500	37,500
2	Kombi	6	71,000	14,200
3	Generator	9	14,050	2,810
4	TV	29	5,750	1,150
5	Projektor	15	2,730	546
6	Računari	127	25,707	5,141
7	Medicinska oprema	107	2,290	458
8	Table	25	785	157
9	Hladnjak	19	3,580	716
10	Trpezarijski sto	26	3,950	790
11	Prostirke	22	1,850	370
12	Svetla	127	1,963	393
13	Fijoke	108	7,740	1,548
14	Ormar za kartoteku	103	6,770	1,354
15	Sto za sastanke	25	5,345	1,069
16	Radni sto	142	10,670	2,134
17	Stolice	262	5,000	1,000
18	Sto	5	495	99
19	Lampe	90	500	100
20	Ostalo	/	3,240	648
Ukupna procenjena vrednost:			360,915	72,183

Gornja tabela predstavlja podatke o inventaru i opremi intervjuisanih organizacija, uključujući nameštaj, tehnologiju i opremu koju bi pružalac socijalnih usluga trebao osigurati za slučajeve dečijeg rada. To nisu operativni troškovi, već sredstva koja se obično kupuju kao jednokratni trošak i za koja se očekuje da traju određeni period čija se amortizaciona vrednost izračunava u skladu sa kriterijumima računovodstvene amortizacije po stopi od 20% u godini. Ova lista prikazuje broj jedinica za svaku stavku i približnu vrednost svake jedinice.

Od dvadeset intervjuisanih organizacija, kompletne podatke o inventaru/opremi i njihovoj vrednosti pružilo je šest javnih institucija, dok je među nevladinim organizacijama podatke o inventaru/opremi dalo osam organizacija, od kojih se dve nisu složile da daju vrednost sredstava, dok je ostalih pet organizacija odbilo pružiti podatke o inventaru/opremi i njihovoj vrednosti, za razliku od javnih institucija gde je samo jedna odbila dati podatke.

Uobičajeno, sredstva intervjuisanih subjekata obuhvata a) zemljište b) zgradu i c) opremu. Kao što se može videti iz Tabele 2, ukupna prijavljena vrednost inventara i opreme pružalaca socijalnih usluga za decu u potrebi je 360.915 evra, od čega su oko 2/3 javne institucije, a 1/3 nevladine organizacije. Mora se naznačiti da, u vrednost sredstava, nisu uključene vrednosti zemljišta i zgrada, jer su sva zemljišta i zgrade javnih institucija bile u vlasništvu njihovih opština - stoga profesionalna procena nije bila dostupna. Od ukupnog iznosa imovine i opreme, godišnja vrednost amortizacije iznosi 72.183 evra godišnje ili 6.015 evra mesečno.

▶▶ 6.015
evramesečno
je vrednosti
mortizacije
zaliha i opreme
organizacija koje
pružaju socijalne
usluge na Kosovu.

Ukupni mesečni troškovi po jedinici za pružanje socijalnih usluga deci

▶ Tabela 3. Mesečni troškovi pružanja socijalnih usluga u vezi sa slučajevima dečijeg rada na Kosovu

Opis	Mesečni troškovi (u evrima)	Troškovi po jedinici (u evrima)	Procenat
Troškovi ljudskih resursa	93,484	260	60%
Troškovi poslovanja	45,989	128	29%
Troškovi socijalnih usluga	10,342	29	7%
Troškovi potrebnih sredstava (vrednost amortizacije)	6,015	16	4%
Ukupno:	155,830	433	100%

Tabela 3 prikazuje prikupljene podatke iz intervju a sa dvadeset organizacija koje pružaju neke vrste socijalnih usluga deci u potrebi koje mogu biti primenjive na slučajeve dečijeg rada. Opšti trošak za različite kategorije troškova koji moraju pružiti takve usluge izračunat je na osnovu njihovih odgovora. Ukupno približno 4.321 dete prima socijalne usluge od ovih organizacija. Kada se ovaj broj podeli na 12 meseci, on iznosi 360 dece mesečno. Mesečni troškovi za pružanje socijalnih usluga ovoj deci iznose 155.830 evra, uključujući amortizaciju zaliha. Kada se ovaj iznos podeli sa brojem dece koja primaju socijalne usluge u roku od mesec dana, ispostavlja se da mesečni trošak pružanja socijalnih usluga detetu u potrebi iznosi 433 evra. Ovaj trošak po jedinici ne uključuje troškove smeštaja za decu žrtve dečjeg rada jer domovi za zaštitu dece još nisu uspostavljeni i potrebno je dublje istraživanje kako bi se u potpunosti procenili njihovi operativni troškovi i izvori finansiranja.

► Mesečni trošak pružanja socijalnih usluga za dete u potrebi iznosi 433 evra.

► Tabela 4. Mesečni troškovi pružanja socijalnih usluga za slučajeve dečijeg rada na Kosovu u skladu sa pravnim statusom organizacije

	CSR-i		NVO-i	
	Mesečni troškovi (u evrima)	Troškovi po jedinici (u evrima)	Mesečni troškovi (u evrima)	Troškovi po jedinici (u evrima)
Troškovi ljudskih resursa	49,264	1,026	44,220	142
Troškovi poslovanja	28,570	595	17,419	56
Troškovi socijalnih usluga	1,730	36	8,612	28
Troškovi potrebnih sredstava (vrednost amortizacije)	3,339	70	2,676	8
Ukupno:	82,903	1,727	72,927	234

Analizom troškova prema pravnom statusu organizacija, nalazi ukazuju da su troškovi pružanja socijalnih usluga veći među javnim institucijama u odnosu na nevladine organizacije. Dakle, jedinični trošak CSR iznosi 1.727 evra, dok je u NVO-ovima znatno niži, odnosno 234 evra. Broj dece koja primaju socijalne usluge od CSR-ova tokom meseca iznosi 48, dok je broj dece koja primaju socijalne usluge od strane NVO-ova 312. Troškovi ljudskih resursa i poslovanja nešto su veći među CSR-ovima, uprkos manjem broju dece koja primaju usluge. To je jedan od glavnih razloga za povećani jedinični trošak CSR-ova.

▶ OPCIJE ZA FINANSIRANJE SOCIJALNIH USLUGA

Sa pravne tačke gledišta, opštine su odgovorne za finansiranje socijalnih usluga. Međutim, zbog nedovoljnog budžeta, to nije uvek slučaj jer opštine ne uspevaju u dovoljnoj meri finansirati socijalne usluge po potrebi⁷. Stoga se opštine često obraćaju za pomoć centralnoj vladi/resornim ministarstvima, institucionalnoj donatorskoj zajednici, privatnim donatorima ili doprinosima u naturi. Da bi se osiguralo održivo finansiranje socijalnih usluga, postoji nekoliko opcija unutar margina okvira za upravljanje javnim finansijama na Kosovu.

1. Postepeno prenošenje budžeta iz resornog ministarstva u opštine

Trenutno budžet za socijalne usluge uglavnom pripada Ministarstvu rada i socijalne zaštite. Ministarstvo finansira većinu socijalnih usluga direktno korisnicima, uz neke podeljene odgovornosti sa opštinama o budžetiranju socijalnih usluga. Prema ovom pristupu, budžet bi se postepeno prenosio na opštine. To bi omogućilo opštinama da planiraju, finansiraju i izvršavaju budžet za socijalne usluge. Ovaj pristup je takođe u skladu sa široko prihvaćenim principima fiskalne decentralizacije koji promovišu princip „finansiranje sledi funkciju“. Ovaj pristup zahteva povećane institucionalne i ljudske kapacitete na lokalnom nivou u nekoliko dimenzija, poput planiranja, budžetiranja, izvršenja i izveštavanja. Transfer budžeta morao bi biti pažljivo planiran i koordiniran sa Ministarstvom finansija, resornim ministarstvima i opštinama.

2. Uspostaviti treći namenski grant za opštine sličan onom za obrazovanje i zdravstvo

Opštine na Kosovu sredstva dobijaju iz tri glavna izvora:

- a. **Opšti grant Vlade Kosova** – 10% ukupnog budžeta dodeljenog za sveopštine - raspoređeno po unapred postavljenoj formuli koja uzima u obzir nekoliko kriterijuma kao što su stanovništvo, teritorija, broj zajednica itd.
- b. **Namenski grantovi** – Pored Opšteg granta Vlade, Vlada opštinama stavlja na raspolaganje dodatna sredstva kroz namenske grantove (poznate kao specifični grantovi). Ovi grantovi su:
 - ▶ Namenski grantovi za obrazovanje
 - ▶ Namenski grantovi za zdravstvo.
- c. **Vlastiti prihodi i donacije** – To su prihodi koje lokalne samouprave prikupljaju uglavnom od poreza na imovinu, licenci, provizija, naknada itd. Donacije uglavnom uključuju donacije međunarodnih organizacija kao i domaće donacije.

Ove grantove opštine koriste povrh opšteg granta i prihoda iz sopstvenih izvora za finansiranje osnovnog i srednjeg obrazovanja i primarne zdravstvene zaštite. Opštine sa srpskom većinom takođe mogu da dobijaju sredstva iz Srbije.

⁷ Finansiranje socijalnih usluga na Kosovu, strana 9. KOMF. Dostupno na: <http://www.komfkosova.org/wp-content/uploads/2017/05/Financimi-i-shepbimeve-sociale.pdf>.

Prema ovoj opciji, treći namenski grant bio bi dostupan opštinama odstrane Vlade koristeći sličnu strukturu i format kao u slučaju dodeljenih grantova za obrazovanje i zdravstvo. Kriterijumi za dodelu grantova i „veličina kolača“ trebali bi se pomno proučiti i analizirati kako bi se osigurala raspodela na osnovu potreba, uravnotežen razvoj zemlje i drugi relevantni faktori koji se odnose na socijalne usluge.

3. Finansiranje putem prihoda iz vlastitih izvora i naknada za usluge od korisnika

Opštine mogu i koriste izvorne prihode za finansiranje socijalnih usluga. Učešće sopstvenih prihoda u finansiranju socijalnih usluga i dalje je relativno nisko u poređenju sa opštim grantovima i donacijama. Međutim, s obzirom na nedostatak i nepredvidljivost vladinih sredstava, opštine mogu koristiti vlastite prihode za povećanje sredstava za socijalne usluge. Takođe, u ovom području, opštine mogu koristiti pristup koji se zasniva na pristupu plaćanja po upotrebi, što znači primenu naknada korisnicima socijalnih usluga za neke kategorije socijalnih usluga. Ovaj pristup bi bio pravedniji jer će usluge platiti samo oni koji koriste usluge. Ovaj pristup finansiranju zasnivao bi se na sposobnosti korisnika da plate takve usluge – poput usluga za starije itd.

► PREPORUKE

Za javne institucije

Javne institucije bi trebale diverzifikovati svoje izvore finansiranja, ne zaviseći u potpunosti od opštinskih sredstava. Da bi to učinili, trebali bi usko sarađivati sa opštinama i resornim ministarstvima u istraživanju mogućnosti kako razviti mehanizme koji bi omogućili javnim institucijama da prikupljaju sredstva, direktno primaju privatne i donacije od strane institucija. Stvaranje bankovnih podračuna za Centre za socijalni rad bila bi opcija koja bi omogućila svakom CSR-u da ima podračune, tako da bi sav prihod bio poslat tamo i stoga bi se njime direktno pravljalo.

Treba organizovati obuku za javne institucije kako bi se povećali njihovi kapaciteti za prijavljivanje za finansiranje od strane međunarodnih organizacija. Takođe, obuka bi se trebala fokusirati na povećanje lokalnih kapaciteta tokom planiranja budžeta, procene budžeta, merenja troškova i izveštavanja i analize troškova po jedinici.

Centri za socijalni rad trebali bi usko sarađivati sa svojim opštinama kako bi razvili standardne kartice troškova po jedinici za svaku od pruženih usluga. Takve kartice sa standardnim troškovima informisale bi odluku uprave koja se odnosi na pružanje socijalnih usluga, dok bi bile korisne i za interne svrhe kao što su analize, određivanje prioriteta usluga, optimizacija troškova, planiranje, budžetiranje i izvršenje budžeta.

Profil socijalnih radnika u institucijama koje pružaju socijalne usluge trebao bi biti prioritetno pitanje za upravljanje CSR-ovima, NVO-ovima, ali i kreatorima politike. Barem jedan socijalni radnik trebao bi biti specijalizovan za rešavanje samo slučajeva dece.

Za NVO-ove

NVO-ovi bi trebali usko sarađivati sa lokalnim institucijama kako bi stvorili platforme koje omogućavaju razmenu znanja, posebno na analizi troškova i merenju troškova, planiranju budžeta za socijalne usluge itd. Takođe, u budućnosti, NVO-ovi bi trebali razmotriti pokretanje šire rasprave o tome da li bi neke od socijalnih usluga trenutno koje pružaju lokalne vlasti, alternativno mogao bolje pružiti NVO sektor. Da bi to učinili, važno je da lokalne vlasti imaju odgovarajuće pune informacije o troškovima za sve svoje socijalne službe koje bi mogle informisati takve potencijalne odluke.

Za kreatore politika

Kreatori politika, kao što su skupštine opština i resorna ministarstva, trebali bi raditi na fiskalnim politikama koje omogućavaju potpunu decentralizaciju budžeta lokalnim vlastima. Socijalnim uslugama treba dati prioritet i na nacionalnom i na lokalnom nivou. Da bi to učinili, resorna ministarstva bi trebala sarađivati sa Ministarstvom finansija kako bi povećala budžet za socijalne usluge, posebno za slučajeve dece.

Kreatori politike trebali bi predvideti uspostavljanje posebnog fonda za vanredne situacije za socijalne službe, tako da osoblje CSR-ova može odgovoriti na teške slučajeve i upravljati neposrednim rizicima ljudi u potrebi, posebno slučajevima dečjeg rada.

▶ ANEKS 1 –LISTA KLJUČNIH SAGOVORNIKA

#	Ime	Institucija
1	Dren Meqa	Centar za socijalni rad - Đakovica
2	Ruzhdi Latifi	Centar za socijalni rad- Uroševac
3	Mursel Zymberi	Centar za socijalni rad- Gnjilane
4	Gani Mustafa	Centar za socijalni rad- Mitrovica
5	Drita Kelmendi	Centar za socijalni rad- Peć
6	Muharrem Kika	Centar za socijalni rad- Priština
7	Kumrije Bytyqi	Centar za socijalni rad- Prizren
8	Jakup Sabedini	Caritas Kosovske katoličke crkve
9	Osman Osmani	NevoKoncepti
10	Ramadan Rama	NVO Humaniteti
11	Muharrem Asllani	NVO Forca
12	Isak Skenderi	Glas Roma, Aškalija i Egipćana na Kosovu
13	Najqe Kelmendi	NVO DuartPlotëMëshirë
14	Feride Rushiti	Kosovski centar za rehabilitaciju žrtava torture
15	Safet Blakaj	NVO Labyrinth
16	Mevlude Murtezi	Organizacija za decu bez roditeljskog staranja
17	Fitore Haxhihasani	QJP
18	Teuta Abrashi	Centar za zaštitu žrtava i sprečavanje trgovine ljudima
19	Fllanza Bakija Lama	Sigurna kuća
20	Anita Plakolli	Partnerstvo za ideje

▶ ANEKS 2 - UPITNIK

A. Uvodnapitanja

1. Pravni naziv subjekta: _____

2. Datum osnivanja: _____

3. Opština: _____

4. Pravni status:

- ▶ Javna institucija
- ▶ NVO/OCD
- ▶ Privatno preduzeće
- ▶ Drugo: _____

5 Da li je subjekat licenciran od strane Ministarstva rada i socijalne zaštite za pružanje socijalnih usluga?

- ▶ Da
- ▶ Ne
- ▶ NZ/Nemao odgovora

6. Da li subjekat pruža socijalne usluge deci u potrebi?

- ▶ Da
- ▶ Ne
- ▶ NZ/Nema odgovora

7. Ako je odgovor da, koje vrste usluga pružate?

- ▶ _____
- ▶ _____
- ▶ _____
- ▶ _____

8. Koja je vaša ciljna grupa?

- ▶ _____

9. Da li subjekat pruža socijalne usluge deci koja su izložena dečijem radu?

- ▶ Da
- ▶ Ne
- ▶ NZ/Nema odgovora

10. Ako je odgovor da, koje vrste usluga pružate?

- ▶ _____
- ▶ _____
- ▶ _____
- ▶ _____

11. Koliko osoba trenutno zapošljava subjekat?

- ▶ Puno radno vreme: _____
- ▶ Određeno radno vreme: _____
- ▶ Volonteri: _____

12. Otprilike za koliko dece pružate usluge godišnje?

B. PITANJA O ANALIZI TROŠKOVA

13. Koji je godišnji budžet pravnog lica u protekle dve godine, 2019., 2018.?

▶ 2019: _____

▶ 2018: _____

14. Da li vaša organizacija prima sredstva ili bilo koji drugi doprinos u naturi iz sledećih izvora?

Vrsta finansiranja / podrške	Da li dobijate podršku	Da li primete bilo kakvu drugu materijalnu/podršku u naturi (besplatna kancelarija, grejanje, oslobođenje od poreza ili drugo)	Navedite koliki je udeo budžeta organizacije bio iz ovih izvora(%)
Vlada Kosova	da	ne	
Opština	da	ne	
Strane organizacije / donatori	da	ne	
Privatna preduzeća ilis ponzori	da	ne	
Naknade za usluge	da	ne	
Pojedinačni donatori / dobrotvorne organizacije	da	ne	

15. Da bi se izračuna otrošak po jedinici za pružanje socijalnih usluga u slučajevima dečijeg rada, izrađena je mesečna tabela troškova za procenu troškova pružaoca usluga u raznim oblastima, uključujući ljudske resurse, operativne troškove, pružanje usluga, inventar i oprema. Za svako od ovih područja postoje određene budžetske linije. ARS bi želeo zajedno sa vama pregledati obračun troškova i pitati koliko vaša organizacija trenutno troši na širok raspon budžetskih kategorija mesečno i broj jedinica za svaku budžetsku liniju.

Uputstva za prikupljanje podataka:

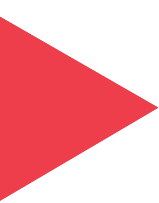
- ▶ Objasnite mesečni obračun troškova i budžetske linije.
- ▶ Navedite primere, tj. asistent 400 evra mesečno, zakup 800 evra mesečno.
- ▶ Troškovi bi se trebali zasnivati na tržišnim troškovima za svaku budžetsku liniju.
- ▶ Pregledajte svaku budžetsku liniju i popunite po potrebi. Evidentirajte sve druge podatke koje može dati ispitanik.

MESEČNI TROŠKOVI PRUŽANJA SOCIJALNIH USLUGA ZA SLUČAJEVE DEČJEG RADA					
Kategorija	Ime	Opis jedinice	Broj jedinice	Trošak	Ukupno
Troškovi ljudskih resursa	Direktor/Menadžer				
	Asistent	Mesec	1	400	400
	Psiholog				
	Socijalni radnik				
	Eduikator				
	Advokat				
	Vozač				
	Repcioner				
	Finansijski/administrativni radnik				
	Advokat				
Međuzbir Ljudski resursi					
Operativni troškovi	Zakup	kancelarija	1	800	800
	Struja				
	Voda				
	Kanalizacija/smeće				
	Klima uređaj/grejanje				
	Telefon				
	Internet				
	Sigurnost				
	Čišćenje				
	Troškovi prevoza				
	Porez				
	Provizije banke				
	Čajna kuhinja				
	Kancelarijski alati/pribor				
	Kancelarijski prevoz				
Međuzbir Operativni troškovi					
Troškovi socijalnih usluga	Procena potreba deteta				
	Obrazovanje				
	Savetovanje				
	Rekreacija				
	Hrana i piće				
	Prevoz				
	Dnevni boravak				
	Zdravlje				
Međuzbir Troškovi usluga					

16. U nastavku je lista mogućih zaliha, uključujući nameštaj, tehnologiju i opremu koja je potrebna pružaocu socijalnih usluga kako bi se pružila usluga za slučajeve dečijeg rada. To nisu tekući troškovi, već jednokratni troškovi čija će se vrednost amortizacije izračunati u skladu sa računovodstvenim kriterijumima amortizacije. U ovom trenutku bilo bi korisno definisati broj jedinica potrebnih za svaku stavku na popisnoj listi i procenjenu vrednost svake stavke.

#	Inventar i oprema	Potrebne jedinice	Procenjena vrednost
1	Vozila		
2	Kombi		
3	Generator		
4	TV		
5	Projektor		
6	Kompjuteri		
7	Medicinska oprema		
8	Bela tabla		
9	Frižider		
10	Trpezarijski sto		
11	Prostirke		
12	Svetla		
13	Fioke		
14	Ormar za kartoteku		
15	Sto za sastanke		
16	Radni stolovi		
17	Stolica		
18	Sto		
19	Lampe		
20	...		
21		
22	...		
23	Dodajte druge po potrebi		

17. Postoje li neki drugi troškovi koje biste želeli prijaviti u vezi sa pružanjem usluga za slučajeve dečijeg rada:

ilo.org

